

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING ESTETIK TARBIYASIDA MUSIQANING O'RNI

Z.A.Nuraliyeva

Guliston davlat pedagogika instituti o'qituvchisi, izlanuvchi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14645556>

Annotatsiya: ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning estetik tarbiyasida musiqaning o'rni va roli, uning rivojlanishida muhim ahamiyati tadqiq qilingan.

Kalit so'zlar: musiqa, san'at, ritm, madaniyat, maktabgacha ta'lim, tipologiya, Haqiqiy-Men va Ideal-Men, estetika.

Аннотация: В статье рассматриваются место и роль музыки в эстетическом воспитании детей дошкольного возраста, ее значение в их развитии.

Ключевые понятия: музыка, занятия, ритм, культура, дошкольное образования, типовые, Я-реальном и Я-идеальном, эстетика.

Abstract: The article examines the place and role of music in the aesthetic education of preschool children, its importance in their development.

Key concepts: music, activities, rhythm, culture, preschool education, typical, real-life and ideal-life, aesthetics.

Mamlakatimizda bolalarga musiqiy-estetik tarbiya berish bilan ko'plab tashkilotlar shug'ullanib, ularning barchasini bir maqsad – barkamol, ma'naviyatli shaxsni tarbiyalash mujassam etgan.

Katta maktabgacha yoshdagi bolalar uchun musiqiy ta'limning vazifalari va mazmuni har tomonlama shaxsiy rivojlanishning umumiy maqsadlari estetik tarbiya bilan belgilanadi. Ma'lumki, bunday maqsadlar: bolalarni san'at sohasidagi faoliyatga yetkazish, estetik idrok etish va musiqiy asarga hissiy munosabatni rivojlantirish, musiqaga muhabbatni tarbiyalash, musiqiy mahoratni, musiqiy didni rivojlantirish va ishtiyoqni tarbiyalash, musiqiy faoliyatda o'z qobiliyatini ifodalash, ya'ni bolalarning badiiy va ijodiy sevimli mashg'ulotlarini rivojlantirishni o'zida mujassam etgan.

Musiqiy ta'lim, musiqiy faoliyat - estetik tarbiyaning markaziy tarkibiy qismlaridan biri – maktabgacha yoshda bolalarning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi.

Musiqa insonga ta'sir qilishning ajoyib kuchiga ega va shuning uchun u bolani estetik tarbiyalashning ajoyib va juda kuchli vositalaridan biridir. Bola hayotida haqiqiy voqealarni qanday boshdan kechirishi mumkin bo'lsa musiqa bilan tanishuvni ham xuddi shunday boshdan kechiradi. Musiqaga ta'sir qilish ijobiy hayotiy tajriba orttirish imkoniyatidir. Musiqa orqali bola o'z his-tuyg'ularini ifodalashni o'rganadi. Insonning buyuk fikrlari, chuqur tuyg'ulari olamini ifoda etuvchi, hissiy munosabat uyg'otishga qodir, qalbning estetik tomoniga ta'sir etuvchi yorqin san'at asarlari tarbiya manbai va vositasiga aylanadi. Kattaroq maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda bu juda muhimdir.

Har bir inson musiqaga qiziqish va ishtiyoqni o'ziga xos tarzda namoyon qiladi va ma'lum bir musiqiy janrga, sevimli bastakorga, alohida asarga ustunlik beradi; Inson o'qish, yozish, hisoblash va chizishni o'rganganidek, tasvirlarning dinamik rivojlanishini, qarama-qarshi mavzularning to'qnashuvi va kurashini va ularning tugallanishini qayd etib, musiqani tanib olishni, qadrlashni, diqqat bilan tinglashni o'rganishi kerak. "Musiqa odamlarni ezgulikka, go'zallikka, insoniylikka chorlovchi eng mo'jizaviy, eng nozik vositadir. Musiqa tufayli inson

nafaqat atrofidagi dunyoda, balki o'zida ham ulug'vor ham buuyuklik go'zallik g'oyasini uyg'otadi. Musiqa o'z-o'zini tarbiyalashning qudratli vositasidir. Umuman estetik tarbiyada, xususan, musiqa ta'limida ham bolalarni go'zallik olami bilan tanishtirishda o'qituvchiga yo'naltiruvchi psixologik munosabatlar muhim ahamiyatga ega. Gimnastika tanaga shifo bo'lsa, musiqa inson qalbini davolaydi, - deb yozgan edi V. A. Suxomlinskiy.

Musiqa hissiyotlar sohasini rivojlantiradi va o'z-o'zini bilishga yordam beradi. Bu insonga eng kuchli hissiy ta'sirlardan biriga ega: u sizni quvontiradi va azoblaydi, orzu qiladi va xafa qiladi, o'ylaydi va atrofingizdagi dunyoni, odamlarni va ularning munosabatlarini tushunishga o'rgatadi. Bu bolalarni orzular dunyosiga olib borishi va dushman bo'lib chiqishi mumkin, ammo boshqa barcha vositalar samarasiz bo'lgan hollarda ham ijobiy tarbiyaviy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Musiqa san'ati inson tug'ilishidanoq unga kuchli ta'sir qiladi va uning umumiy madaniy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Musiqa bolaning hissiy tabiatiga yaqin. Musiqa ta'sirida uning badiiy idroki rivojlanadi, tajribasi boyib boradi. Binobarin, har tomonlama barkamol, jismonan barkamol, ma'naviy boy, axloqiy jihatdan benuqson insonlarni tarbiyalashda katta maktabgacha yoshdagi bolalarning musiqiy-estetik tarbiyasiga yetarlicha e'tibor bermaslik mumkin emas.

Musiqa bilan do'stlashishni hali har qanday bilimga ochiq bo'lganda, iloji boricha erta boshlashi kerak. Va yaqin atrofdagilar bolani u shug'ullanayotgan mashg'ulotni sevishini ta'minlashi, uni qo'llab-quvvatlab, uning har ishidan zavqlanishi kerak. Erta hissiy reaksiya bolalarni hayotning birinchi oylaridan boshlab musiqa bilan tanishtirishga imkon beradi, bu esa uni estetik tarbiyada faol yordamchiga aylantiradi. Butun dunyo mutaxassislari tomonidan e'tirof etilgan tug'ilishdan maktabga kirishgacha bo'lgan davr - bu bolaning eng tez jismoniy va aqliy rivojlanishi, butun hayoti davomida inson uchun zarur bo'lgan fazilatlarining dastlabki shakllanishi. Bolalar musiqiy faoliyatning har qanday turida musiqa eshitishni o'rganishlari kerak: qo'shiq aytishda, bolalar cholg'u asboblarni chalishda va harakat paytida uning ovozinin tabiatini tinglash. "Musiqa bilan muloqotning har qanday shakli, har qanday musiqiy faoliyat musiqani eshitishga o'rgatadi, uni tinglash va fikrlash qobiliyatini doimiy ravishda takomillashtiradi", deydi taniqli o'qituvchi D. B. Kabalevskiy.

Katta maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda bolalarni turli xil asarlar bilan tanishtirishga asoslangan musiqa tinglash, qiziqish kuchayadi va atrofdagi dunyoga estetik munosabatni tarbiyalaydi. Kognitiv vazifalar musiqiy qobiliyatlarni rivojlantirish bilan chambarchas bog'liq holda hal qilinadi, musiqa bolalarni tajribalar bilan boyitadi; Asarlarning rang-barang mazmuni bolani empatiyaga undaydi va uning his-tuyg'ularini faollashtiradi. Bolalarning o'sib borayotgan qobiliyatlari, musiqani idrok etishda to'plagan tajribasi ularga estetik munosabatni yanada faol rivojlantirishga imkon beradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama va barkamol rivojlanishi muammolarini hal etishda katta ahamiyatga ega bo'lgan musiqiy-estetik tarbiyaning eng muhim vositasi qo'shiqchilikdir. Dasturning mazmuni musiqiy va estetik ta'lim maqsadlari bilan belgilanadi, ular bolaning ma'naviy dunyosini boyitadigan, estetik, ijobiy his-tuyg'ularni uyg'otadigan, qiziqishlarni rivojlantirish va musiqiy ta'limning birinchi namoyon bo'lishini ta'minlaydigan turli qo'shiqlar bilan tanishish orqali amalga oshiriladi. ta'mi.

Ritmik mashg'ulotlar ham o'quv jarayoni bo'lib, katta maktabgacha yoshdagi bolalar shaxsiyatining ko'plab jihatlarini rivojlantirishga yordam beradi: musiqiy-estetik, hissiy, irodali

va kognitiv. Bolalar cholg'u asboblari chalish ham qiziqarli va foydali mashg'ulotdir, chunki cholg'u chalishni o'rganish jarayonida eshitish tushunchalari, ritm, tembr, dinamika tuyg'usi yaxshi shakllanadi. Bolaning harakatlarida mustaqillik, e'tibor va tashkilotchilik rivojlanadi.

Katta maktabgacha yoshdagi bolalarni estetik tarbiyalash vazifalari asosan kognitiv-estetik sikl darslarida va teatr va o'yin faoliyati jarayonida amalga oshiriladi. Bu yerda ularning ma'naviy dunyosini turli vositalar (musiqa, xoreografiya, badiiy faoliyat, teatr) bilan boyitish masalalari hal etiladi; tabiatga, odamlarga, o'z xalqi tarixiga, madaniy qadriyatlarga estetik munosabatni shakllantirish; atrofdagi dunyoni hissiy idrok etish, tasavvurni rivojlantirish; estetik idrok ob'ektlariga nisbatan hissiy ijobiy munosabatni shakllantirish: rasmlar, raqslar, qo'shiqlar, tomoshalar va boshqalar; plastik va yuz ifodasini rivojlantirish.

Yuqoridagilarni umumlashtirgan holda aytishimiz mumkinki, katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarni badiiy-estetik tarbiyalashda musiqaning roli juda katta. Bu maktabgacha yoshdagi bolaning badiiy va estetik tarbiyasini shakllantirishning eng asosiy, muhim vositalaridan biridir.

References:

1. Н. А. Ветлугина «Методика музыкального воспитания в детском саду»
2. А. Н. Зимина «Основы музыкального воспитания в дошкольном учреждении»
3. Т. С. Бабаджан «Музыкальное воспитание детей раннего возраста»
4. Е. И. Юдина «Первые уроки музыки и творчества»
5. С. И. Бекина, Т. П. Ломова, Е. Н. Соковнина «Музыка и движение»
6. Журнал «Справочник музыкального руководителя»
7. М. Б. Зацепина «Музыкальное воспитание в детском саду»
8. М. Б. Зацепина «Культурно-досуговая деятельность в детском саду».